

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«ДЕТСКИЙ САД «ЧУОРААНЧЫК» № 2 С.ТОЙБОХОЙ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«СУНТАРСКИЙ УЛУС(РАЙОН) РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)**

«Кыракый урбаанныт»

**(оскуола иннинээ5и саастаах о5олорго аналлаах
бырайыак)**

**Воспитатель : Егорова Надежда Васильевна,
воспитатель 1 категории**

«Кырачаан Урбаанныт»

(оскуолаҕа иннинээҕи саастаах оболорго аналлаах бырайыак)

Бырайыак бириэмэтэ: 3 сылга суоттаныллар.

Бырайыак кэрчиктэрэ:

1 кэрчик. Тохсунньу 2016 с. – ахсынньы 2016 с. Тэрээһин улэ. Ытыллыахтаах улэ ис хобоонун арыыы. Оҕо бэйэтэ онорон табаарар кыаҕын учуоттаан, билини ирдэбилгэ олобуран анал педагогическай усуллубуйаны тэрийии. Бырайыагы бигэргэтии.

2 кэрчик. Тохсунньу 2017 с. – ахсынньы 2017 с. Бырайыагы олоххо киллэрии. Экэнэмиичэскэй ис хобоонноох иитэр суолталаах тэрээһин ситимин ытыты. Оҕо онорон табаарар дьобурун, сатабылын сайыннарыы, кэтээн керуу. Оҕону оонньуу кеметунэн экэнэмиичэскэй сыбыаннабыларга киллэрии.

3 кэрчик. Тохсунньу 2018 с. – ахсынньы 2018 с. Тумуктуур кэрчик. Оҕо кыи быыытынан урбаанныт хаачыстыбаларын инэриниитин, сайыннарыытын чочуйуу, оонньуу тумугун табаарыы.

Бырайыак кыттааччылары: оболор, иитээччилэр, иитээччи кемелееееччутэ, музыкальнай салайааччы, оҕо саадын сэбиэдиссэйэ, тереппуттэр.

Кытгар оболор саастара: 5-7 саастаах оболор.

Бырайыак сонуга: Тойбохойдооҕу «Тэтим» республикатааҕы экспериментальнай ситим ылыммыт «Уерэтэн онотторон табаарар кластер» бырайыагар тирэбирэн оболорго, тереппуттэргэ экэнэмиичэскэй ис хобоонноох тэрээһиннэри ытыты. Экэнэмиичэскэй теруттэри уерэтиигэ тоҕоостоох кэм ууммутунэн бу бырайыак олус суолталаах.

Бырайыак туруорар кыалбата: билигин ырынак балысханнык сайдыбыт кэмигэр тыа сиригэр урбаан сайдыыта бытаан. Ыччаты оҕо эрдэбиттэн биисинэскэ тардыы, инники олобор бэлэмнээһин сорууга турар. Аныгы уйэ кыитэ бэйэтин сатабылыгар, билиитигэр – керуутугэр, толкуйугар, олох хардыытыгар сеп тубэиннэрэн бэйэтин бэйэтэ сайыннарыахтаах.

Бырайыак сыала: оскуола иннинээҕи саастаах обону кыра эрдэбиттэн экэнэмиичэскэй сыбыаннабыларга киллэрэн урбаанныт хаачыстыбаларын инэрии. Оҕо кыра саабыттан тулалаан турар эйгэни уонна олобу – дьабабы кытары ыкса билсибитин, ейдуур буолуутун сайыннарыы, обону аныгы олоххо бэлэмнээһин.

Сабабалааһын: оҕо кыра эрдэбиттэн дьизэ кергэн экэниэмикэтин кытары билсистэбинэ, улэлии, толкуйдуу уерэннэбинэ, сатабылын сайыннардабына,

тереппутун кытары араас оноьуктары бииргэ алтыан онорон атылыы уерэннэбинэ, дьизэ кэргэнигэр кыра да буоллар дохуот киллэрсэ уерэниэхтээх.

Бырайыак соруктара:

- о5о интэриэбин тардыы, дьизэ кэргэн экэниэмикэтин билибиннэри;
- о5о социальнай туругун бебергетуу, кэтээн керер, билэр – керер дьобурун сайыннары;
- о5о сатабылын сайыннаран, бэйэтэ тутан – хабан оноьугу онорорун кебулээбин;
- тереппут дьизэ кэргэнигэр оботун кытары бииргэ алтыбар ситимнээх улэтин тэрийии.

Итиллээччи: тулалыыр эйгэни, дьон олобун билэр буолар, чинчийэр, уерэтэр, дьизэ кэргэнин экэниэмикэтигэр кыттыбар, улэлии уерэнэр, оонньууга, туьалаах дьыалаба кыттыбан билиитин, сатабылын сайыннаран, экэнэмиичэскэй сыбыаннабыларга киирэн инники олобор бэлэмнэнэр.

Итээччи:

о5о бэйэтин ейунэн, илиитинэн, тутан – хабан онорорун кебулуур, харчыны туттарга уерэтэр, о5о5о араас дьарыктаныылары, оонньуулары ытан септеех усулуобуйаны тэрийэр, интэриэби уескэтэр, кыттыбар. Киби утуе хаачыстыбаларын инэрэр, улэьит киьизэхэ убаастабылы уескэтэр.

Тереппут:

оботун бэйэтэ сабалаабыт дьыалатыгар кытыннаран, дьизэ кэргэн экэниэмикэтин билибиннэрэр, бииргэ алтыан бородууксуйаны, енену хайдах онорорго, батарарга уерэтэр, иитэр. Кыра эрдэьиттэн оботун сатабылын сайыннаран.

Бырайыагы тумуктээбин: «Кыракый урбаанньыт» оонньуу тумугун табаары. О5о киби, урбаанньыт быьыытынан ханнык хаачыстыбалары инэриммитин чопчулааьын. Бу ытыллар улэ барыта дьизэ кэргэн сайдарын-уунэрин, оло5о интэриэбинэй буоларын туьугар тэриллэр.

Куутуллэр тумуктэр:

Уьуйааны бутэрээччи:

- о5о тулалыыр эйгэни, дьон олобун – дьаьаьын кытары ыкса чугасаьар, билэр, ейдуур буола улаатар;
- экэниэмикэ теруттэрин туьунан ейдебуллээх буолар;
- дьону кытары бодоруьар, санаатын аьабастык этэр, субэлэьэр, былаанныы уерэнэр;
- киби улэтин сыаналыыр, улэьит киьини убаастыыр;
- куннээби олоххо – дьаьаьа кытта уерэнэр, дьонугар дохуот киллэрсин бабарар, харчыны тутта уерэнэр;
- бэйэтэ талан оонньуур, дьаьанар кьаьын сайыннаран;

- тутан – хабан, уерэтэн, оонньоон элбэби билэр, сатыыр буолар.
- бэйэтин толору керунэр, дыаанар, дыоуннаах киби буолан тахсыахтаах.

Бырайыак о5олорго оонньоу кеметунэн ытыллар. Тиэмэтэ: **«О5о бэйэтэ тутан – хабан онорон табаарыгыт, енену оноруутун ке5улуур кластер».** «Урбаанныт кунэ» ыйдарынан оруоллаах оонньоу быыытынан ытыллар.

Ийэ, а5а, о5о – бары урбаанныттар. Кинилэр «Биисинэс – былаан» оностоллор, бэйэлэрэ онорон табаарбыт бородууксуйаларын, онобуктарын хайдах, ханнык матырыйаалтан онорбуттарын кэпсииллэр, рекламалыыллар, септеех сыана5а атылыыллар. Киллэрбит харчыларын дыэ кэргэн дохуотугар киллэрэллэр.

Оонньоу ыйдарынан былаана (2016-18 с.)

№	Ыйдар	Тиэмэтэ	Практической улэтэ
1	Бала5ан ыйа	Бырайыагы билибиннэри	Тереппут мунньа5ар дьууллэбии, ылыны
2	Алтынны	«Хаартыска атыылабын – дуобуйа керуен»	Тереппут о5олору хаартыска5а туьэрэр, о5отунаан атыылыыр
3	Сэтинны	«Бэйэм дойдум ута5а миннигэс»	Тереппут о5отунаан утах араабын онорон атыылыыр
4	Ахсынны	«Бэйэбит онорбут оонньоурбут сыаната чэпчэки»	О5олор дьуолка оонньоурун онороллор, атыылыыллар
5	Тохсунньу	«Сувенир атыылаан дохуот киллэриэм»	Тереппут, о5о араас сувенирдары онорон атыылыыр
6	Олунньу	«Сылгылаах киби байылыаттык олорор»	Сылгы этиттэн араас абылыктар быыстапкалара
7	Кулун тутар	«Бурдуктан араабы астыахха сеп»	Тереппуттэр бурдук абылык араабын атыылыыллар
8	Муус устар	«Тапталлаах мультитарбытын сэргээн керуе5ун»	Сана мультитары керуу, телеуу
9	Ыам ыйа	«Уунээйини ууннэриэн – битэмиини инэриниэн»	Тереппут, о5о уунээйи арассаадатын атыылыыллар

Биисинэс – былан

Анатолий, Ольга, Вероника Поповтар «Урбаанньыт кунугэр» онорбут биисинэс быланнара.

Сыала: детсад оболорун, тереппуттэрин хаартыскаба туьэри, хаачыстыбалаахтык бэчээттээн атыылаабын. Фотограф идэтин билибиннэри.

Бу дьизэ кэргэн хабыс да сылын сэлиэннэбэ хаартыска туьэрэн, бэчээттээн атыылыыр дьарыктаахтар. Кинилэр оболорун бу дьарыкка кыра эрдэхтэриттэн уьуйуохтарын бабараллар.

	Хаартыска керунэ	Ахсаана	Сыаната	Суумата
1	Белехтерунэн уопсай хаартыска (детсадка анаан)	3	100	300
2	Куонкуруска кыттыбыт оболор хаартыскалара	5	100	500
3	Грамоталар	3	50	150
4	Биирдиилээн оболор хаартыскалара	46	35	1610
	Уопсайа:			2560 солк.

Биисинэс – былан

«Бэйэм дойдум утаба минньигэс»

Урбаанньыттар: Альбина, Сергей, Айыллаана Николаевтар.

Сыала: детсад оболоругар бэйэ дойду сирин абын, онтон онобуллубут утахтары билибиннэри, айылбаба харыстабыллаах сыьыаны уескэтии. Кыра эрдэхтэн сир абын хабаанар туьалаабын ейдетуу, уерэтии.

Бу дьизэ кэргэн сайын араас сир абын хомуйан хабааналлар. Кыбын барыанньалаан, араас утахтары оностон доруобуйаларын тупсараллар.

	Утах керунэ	Ахсаана	Сыаната	Суумата
1	Делуьуен утаба	4	50	200
2	Малина утаба	5	50	250
3	Отон утаба	5	35	175
4	Хаптабас утаба	3	50	150
5	Сугуннаах коктейль (стакан)	20	10	200
				975 солк.

Биисинэс – былан

«Бэйэбит онорбут ооньуурбут сыаната чэпчэки»

Урбаанньыттар: Вероника уонна Антонина Митрофановалар.

Сыала: дьуолка ооньуурун бэйэ оноруута, сатабылы сайыннарыы, сыананы быьыы, атыылыы уерэнии, дохуот киллэри.

	Ооньуур керунэ	Ахсаана	Сыаната	Суумата
1	«Хаарчаана» (пенопласт)	1	200	200
2	«Тымныы обонньор» (ватнай дискэ)	5	50	250
3	«Дьуолка» (подарочнай лиэнтэттэн)	2	50	100
4	«Чуораанчык» (йогурт хабыттан)	2	50	100
5	«Хаар кьи» (материалтан)	1	50	50
6	«Дьуолка» (гофрированной кумааьы)	1	30	30

7	«Пингвин» (хортуонтан)	1	30	30
9	«Фея» (курууба)	1	70	70
10	Сана дьыллаабы сувенирдар (пенепласт)	10	30	300
11	Оонньуурдар (киндерынан)	2	30	60
12	Хоруонкаттан оонньуур	1	50	50
13	Танастан оонньуурдар	5	25	75
14	Хаардар	10	30	300
				1615 солк.

Биисинэс – былаан

«Тапталлаах мультиктарбытын сэргээн керуебун»

Урбаанньыттар: Вера уонна Айтал Нестеровтар.

Сыала: сахалыы мультиктары рекламалаабын, остуоруйалар ис хобооннорун билии, телевизорынан кердоруу, дохуот киллэри.

	Мультиктар ааттара	Ахсаана	Сыаната	Суумата
1	«Тураах хара дьууннэммитэ»	1	50	50
2	«Чыычаах Мобус икки»	1	50	50
3	«Учугэй Уедуйээн, Мэник Мэнигийээн, Дьэрэгэстэй Куо»	1	50	50
4	«КуоБас Суор икки»	1	50	50
5	«Бараан ороьооспото»	1	50	50
6	«Ыт»	1	50	50
7	«Биьик ырыата»	1	50	50
				350 солк

Биисинэс – былаан

«Сувенир атыылаан дохуот киллэриэм»

Урбаанньыттар: Саша, Валя уонна Олеся Жирковтар.

Сыала: обону кэрэ эйгэбэ уьуйуу, айан – тобулан киэргэтэн оноруу, сатабылы сайыннарыы, дьонно туьаны абалыы, атыылаан убу киллэри.

	Мультиктар ааттара	Ахсаана	Сыаната	Суумата
1	Заколка (хоруонка)	10	100	1000
2	Браслет (фенечки)	23	30	690
3	Кулоннар (хоруонка, тимэх)	5	150	750
4	Браслет (хоруонка)	5	50	250
				2690 солк.

Биисинэс – былаан

«Уунээйини ууннэриэн – битэмийини инэриниэн»

Урбаанньыттар: Федот, Надежда Васильевна, Антонина Федотовна Егоровтар.

Сыала: обо билэр – керер, кэтээн керер, улэлии уерэнэр сатабылын сайыннарыы, терешпут оботун кытары бииргэ алтыбар ситимнээх улэтин тэрийии, обону туьалаах дьыалаба кытыннарыы, айылба кьибэхэ биэрэр утуетун ейдетуу, обону бородууксуйаны батарарга уерэтии.

		Ахсаана	Сыаната	Суумата
1	«Газания»	5	50	250
2	«Флокс»	4	50	200
3	«Душистый табак»	5	50	250
4	«Целозия»	6	50	300
5	«Петуния»	4	50	200
6	«Львиный зев»	3	50	150
7				
				1350 солк.

Обо дьарыктаныытын керуннэрэ.

Оонньуу тас етгунэн обо куннээби тэрээыннээх дьарыктарыгар манньк ис хобоонноох улэлэр эбии ытыллаллар:

- Сатабыл курууоктарыгар дьарыктаныы;
- «Тааарыылаах улэ кунэ» – тереппуттэрдийн оноьук оноруу;
- математика задачаларын суоттаабын;
- логическай оонньуулар, эрчилиилэр;
- экэнэмиичэскэй ис хобоонноох дьарыктаныылар, оонньуулар;
- кэтээн керуулэр, чинчийиилэр;
- билии – керуу бэсидэлэрэ, кэпсэтиии, ырытыыы, былааннаабын;
- уус – уран айымныны, остуоруйалары аабыы, оонньообун;
- телевизионнай биэриилэри, видеоматырыйааллары керуу;
- сэлээннэ устун экскурсиялар, дьаарбайыылар, кэтээн керуулэр;
- араас идэлээх дьону кытары керсууу;
- обо саадыгар, дьиэ кэргэннэ обобо септеех улэни тэрийии;
- уруууйдаабын, альбомнары оноруу;
- хаартыскалары, хартыыналары керуу, кэпсээбин;
- тереппуттэр ыытар дьаарбанкаларыгар кыттыы;
- араас куонкурустарга кыттыы.

Уобаластар алтыыыллара: кэрэ эйгэ, эт – хаан сайдыыта, алтыыы, бодорууу, били – керуу, уус – уран айымныны истии, доруобуйа, кедьуустээын, туыалаабын, сэрэхтээх буолуу.

Оонньуу былаана кэлэр сылга уларытыллар.

Биьиги педколлективпыт сатабыл тахсыылаах технологиятынан сирдэтэн 2015 сылтан сабалаан сана бырайыагынан улэлиир. Бу бырайыак урут улэлээбит «Оскуола иннинээби саастаах оболорго экэнэмиичэскэй уерэхтээын» диэн бырайыак салбыытынан буолар. Бырайыагы олоххо киллэриигэ педколлектив тереппуттэри куускэ кемелеуннэрэр. Оболорбут кырлар, ол иьин тереппуттэр кинилэри ымсыырдан, кебулээн араас дьыаланы ылсыбаллар. Оболорун былаанныырга уерэтэллэр, субэлэьэн, айан тобулан улэлиилэр. Обо оноьук – бородууксуйа онороругар септеех усулуобуйаны тэрийэллэр, матырыйаалынан хааччыйаллар. Онорбут оноьуктары тупсабай сыанаба харчыга батара уерэтэллэр, атыыттан киирбит убунэн субэлэьэн баран оболоругар оонньуур атыылаьаллар (обо улэтин иьин хамнастанар, ааба суоттуу уерэнэр, харчыны билэр буолар).

«Кырачаан урбаанньыт» бырайыакка биисинэс терутун уерэтиигэ оскуола иннинээ5и саастаах о5о 7 дэгиттэр сатабыллары сайыннарар:

- Теруэттээбин
- Былааннаабын
- Себулэьи
- Хаачыйыы
- Оноуу
- Атылаабын
- Хамнастаны.

Терешпуттэр уонна оболор араас дьыаланы тэринэн биисинэс былаан оностон, атылаан уопсайа **8190 солк.** дьизэ кэргэннэригэр киллэрдилэр, туяаннылар.